

(Ne)spregledano iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije

SPOMENICA: 100 LET ZAVAROVANJA PRVIH ŽUŽELK

Besedilo: Tomi Trilar

Na prvem občnem zboru Muzejskega društva za Slovenijo spomladi 1919 je Ferdinand Seidl, eden od vodilnih naravoslovcev-polihistorjev tiste dobe, predlagal ukrepe za »ohranitev prirodnih spomenikov«. Na njegovo pobudo je skupina strokovnjakov, ki so jo oblikovali »gimn. ravnatelj dr. Stanislav Beuk, sodni nadsvetnik Anton Bulovec, profesor Ivan Franke, tehnik Josip vitez Gorup, nadgeometer Alfons pl. Gspan, notar Mate Hafner, odvetnik dr. Ivan Lovrenčič, muzej. ravnatelj prof. dr. Jos. Mantuani, profesor Alfons Paulin, v. šol. nadzornik dr. Leopold Poljanec, fin. nadsvetnik dr. Janko Ponebšek, profesor dr. Gvidon Sajovic in prof. Ferdinand Seidl«, po več mesecih dela pripravila sedem strani obsegajoč dokument, ki ga je 20. januarja 1920 izročila »pokrajinski vladi za Slovenijo v Ljubljani«.

Spomenica je imela štiri točke, v katerih so bila strnjena vsa tedanja najbolj pereča vprašanja varstva narave. V prvi točki so bile zahteve in predlogi za ustanovitev naravnih parkov in rezervatov, druga je zadevala zavarovanje ogroženih živalskih in rastlinskih vrst, tretja je bila posvečena ohranitvi jam in podzemeljskega sveta, četrta pa se je dotaknila področja vzgoje in izobraževanja.

V Spomenici so poleg nekaterih rastlin in živali, med njimi jamskih hroščev, pajkovec in mehkužcev, predlagali tudi zavarovanje treh karizmatičnih vrst žuželk: »planinskega kozlička (*Rosalia alpina*), orjaškega krešiča (*Procerus gigas*) in apolona (*Parnassius apollo*)«, ki so bile že v tistih časih zaželen zbiralski objekt.

Alpski ali planinski kozlički (*Rosalia alpina*) iz Gspanove zbirke hroščev, ki jo hrani Prirodoslovni muzej Slovenije. (foto: Ignac Sivec)

ENA KRONA ZA GLAVO STRUPENE KAČE

Besedilo: Urška Kačar

Dr. Gvidon Sajovic je leta 1913 v *Pedagoškem letopisu* zapisal, da so se v zadnjih desetletjih kače na Kranjskem močno namnožile in da je vsako leto več primerov ugrizov strupenih kač na domačih živalih in tudi človeku. Z namenom, da zmanjšajo število strupenih kač, je Deželni odbor vojvodine Kranjske 28. marca 1912 razglasil odlok za njihovo zatiranje. Nagrada je bila ena krona za glavo strupene kače, zbiranje pa se je začelo 1. julija 1912. Določevanje zbranega materiala je pripadlo Prirodopisnemu oddelku kranjskega deželnega muzeja – »Rudolfinum« in se je zaključilo 1. februarja 1913. V muzej je bilo dostavljenih 265 pošilk, v katerih je bilo skupno 23.371 kačjih glav. Med 15.035 ubitimi strupenjačami so določili 14.623 modrasov, 316 gadov, 7 bosanskih gadov in 89 črnih gadov, med 8.336 nestrupenimi kačami pa 7.059 smokulj, 83 gožev, 878 kobrank in 316 beloušk. Poleg kač je bilo ubitih tudi 88 slepcev. Odbor je rezultate kačjega lova razlagal kot znak prenamnožitve strupenih kač, s tem pa je tudi upravičil sredstva, porabljena za nagrade. Po drugi strani pa Odbor ni odobral poboja tolikšnega števila nestrupenih kač. Poznavanje kačjih vrst je bilo slabo, kar kaže tudi dejstvo, da so »kačji lovci« vse glave smokulj poslali pod imenom gad ali »rjava kača«, za katero so menili, da je prav tako strupena kakor gad.

V herpetološki zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije hranimo tri kozarce s preparati kačjih glav, ki jih je prepustil Deželni odbor. *

V alkoholu preparirane glave kač, ubitih med velikim uničevanjem strupenjač na Kranjskem. V levem kozarcu je 11 glav smokulje (*Coronella austriaca*), ki so jo ljudje pogosto zamenjevali z gadom, v desnem kozarcu pa je 14 glav navadnega gada (*Vipera berus*). (foto: Ciril Mlinar – Cic)